

A világgazdaság szerkezetének s ezen belül az ipar szerepének, belső felépítésének és területi elhelyezkedésének a megváltozása az elmúlt évtizedekben jellegzetes ipari tájak eltorzulását – esetenként gyors eltűnését – vonta maga után. A jelenség különösen azokon az iparvidékeken szembeötlő, amelyeket a hagyományos nehézipar formált ki a múlt század közepétől kezdődően. Mára a szénbányászat és a vaskohászat – a piac új igényeihez alkalmazkodva – teljesen átalakult, méreteiben lecsökkent, sokszor teljesen megszűnt tárgyi világával egyetemben.

Kutatásaim célja egy olyan történeti adatbázis létrehozása volt, amely az ipari táj egyik magyarországi példájának, nevezetesen a borsodi iparvidéknek a vasgyártással kapcsolatos tárgyi emlékeit dokumentálja. A borsodi iparvidék a 19. század második felében meghatározó részévé vált az ország második legnagyobb ipari régiójának, s a magyar vaskohászat három vezető vállalatkomplexuma közül kettő a területén helyezkedett el. Különös jelentőségét a II. világháború után is megtartotta, hiszen a vaskohászat aránytalan fejlesztését szorgalmazó szocialista gazdaságpolitika kiemelt terepe lett. Majd éppen nehéziparának túlsúlya miatt érintették az ország többi részénél érzékenyebben a világgazdaság szerkezeti átalakulásának a következményei, s váltak feleslegessé ipartelepein tömegével a termelésből kikerülő tárgyak és objektumok. Az Európa Tanács útmutatásaival összhangban megtervezett adatbázis, vagy más néven ipari örökségfeltár, nem csak a borsodi ipari emlékek (tájak, épületek, műtárgyak) történeti értékeinek a feltárásában és megőrzésében játszik alapvető szerepet, hanem azok gazdasági hasznosításában (kulturális turizmus, terület- és településfejlesztés), illetve az egykor az iparban foglalkoztatottak kulturális és közösségi identitásának a megerősítésében is.

A kutatási program eredményeként megalkotott adatbázis kétféle adatlapot tartalmaz, az egyik (A) az épületekre és az építményekre, a másik (B) a műszaki berendezésekre és a gépekre vonatkozik. Az adatlapok egymással korrelálnak, azaz könnyen feltárható, hogy adott épülethez milyen berendezések és gépek tartoznak, vagy tartoztak. Miután a kutatás megkezdésekor hasonló nyilvántartás Magyarországon még nem létezett, az adatlapokat külföldi minták (Historic American Engineering Record, Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Scotland, Inventaire Général) figyelembevételével alkottam meg, de hazai építész- és mérnökkollégákkal, valamint műemlékvédelmi szakemberekkel is konzultáltam. Segítségemre volt ezen felül korábban megszerzett muzeológiai tapasztalatom. Az adatlapok a következő információkat tartalmazzák:

(A) Pontos jelenlegi elnevezés/üzemrész/az ipari emlék fajtája/pontos cím/jelenlegi tulajdonos/földrajzi elhelyezkedés/közlekedési viszonyok/vízrajzi viszonyok/építés ideje/tervező építész neve/ eredeti tulajdonos/épület leírása/története: építés okai, körülményei, esetleges funkcióváltás pontos dátumokkal, névváltozások pontos dátumokkal, esetleges megszűnés ideje, okai/építészeti leírás: méretei, alapterülete, részegységei, átalakítás, megnagyobbítás, falak és tetőzet formája, anyaga, ablakok, ajtók formája, anyaga, emeletek száma, leírása, lépcső formája, anyaga, külső és belső díszítés/felszerelés/technológiai leírás: benne folyó termelési vagy egyéb tevékenység pontos, szakszerű leírása/ jelenlegi állapot/jelenlegi hasznosítás/veszélyeztetettség/képi dokumentáció/adatok forrása/terepi adatgyűjtés időpontja/adatgyűjtő neve

(B) Pontos jelenlegi elnevezés/üzemrész/az ipari emlék fajtája/pontos cím/jelenlegi tulajdonos/ gyártás/készítés ideje/üzembe helyezés éve/gyártó ország/gyártó cég/típus/méretek/tömeg/teljesítmény/kapacitás/jellemző műszaki adatok/használt energiaforrás/működés leírása/segédberendezések/termékek/átalakítás, áthelyezés/jelenlegi állapot/jelenlegi hasznosítás/veszélyeztetettség/képi dokumentáció/adatok forrása/terepi adatgyűjtés időpontja/adatgyűjtő neve

Az adatokat levél- és adattári forrásokból, egykorú műszaki leírásokból, a szakirodalomból, szakági résznyilvántartásokból, valamint szóbeli interjúk és terepbejárások során gyűjtöttem össze érdeklődő történészhallgatók segítségével, s az egyes szakmai

területek képviselőivel való konzultációt követően rögzítettem az adatlapokon. Az adatlapokhoz képi dokumentáció járul, amely archív, illetve a terepbejárás során készített fotókat, valamint alap- és helyszínrajzokat, műszaki rajzokat tartalmaz. A beszámolóhoz csatoltam az adatlapok listáját, amely a települések betűrendje szerint készült, valamint néhány adatlapot. Az adatbázis egésze azonban jelenleg még nem hozzáférhető, miután szabadalmi védelmét kezdeményezem, s csak ezt követően kívánom közreadni mégpedig nyomtatásban, könyv formájában.

Az adatlapok listáján egy településen belül időrendbe rendeztem az egyes ipartelepeket, a telepeken belül technológiai sorba az épületeket, műszaki berendezéseket és a gépeket, a munkáslakótelepek épületállományából pedig funkcionális szerepük szerint válogattam. Összesen 17 településen, ezen belül Miskolcon 6 különböző településrészén, 102 épület és építmény, valamint 28 műszaki berendezés és gép adatait gyűjtöttem össze. A legtöbb adat a település ipartelepeinek jelentőségéből következően Miskolcra, Ózdra és Rudabányáról származik. Az adatgyűjtés mélysége ipartelepenként változó, a diósgyőri és az ózdi vas- és acélműben csak a megőrzésre érdemes, illetve a valamilyen szinten műemlékileg védett objektumok kerültek be a nyilvántartásba, míg a rudabányai ércelőkészítő esetében a teljes ipartelep. Az adatgyűjtés különbözőségének az oka részint az előbbi két ipartelep nagyságából, illetve az inventarizáláshoz rendelkezésre álló munkaerő elégtelen számából következett, részint abból, hogy a rudabányai dúsító-mű teljes lerombolása elkerülhetetlennek látszik, ezért objektumainak a megőrzése csak dokumentálás útján lehetséges. Az ipartelepek mellett azonos súllyal szerepelnek a nyilvántartásban az állandó munkaerő elhelyezését biztosító kolóniák, amelyeknek a lakóházai közül csak egy-egy típust inventarizáltam, de az önálló településként való funkcionálást lehetővé tevő intézményi és szolgáltató épületek közül minden fontosat (iskola, kórház, bolt, stb.). Részletes építészeti felmérés csak az ózdi épületekről áll rendelkezésre, de ezek a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal ún. Ózd projektjének a keretei között készültek, jelen kutatásban nem volt rá pénzügyi fedezet. Múzeumba szállított, „skanzenben” elhelyezett gépek nem kerültek be a nyilvántartásba, mely az in situ megőrzés elvein alapszik. Az adatgyűjtés az 1990-es évek eleji állapot lehetséges rögzítését célozta, ezért szerepelnek a leltárban már lerombolt, elpusztított emlékek is.

A történeti adatbázis vagy ipari örökségileltár elkészítése csak az OTKA támogatásával vált lehetővé, mert a terepi és a kutatómunkában nélkülözhetetlen technikai eszközök, valamint a belföldi kutatás és a terepbejárás költségeire más forrás nem állt rendelkezésre. Azonban az elnyert pályázati összeg alultervezett volta, illetve az elmúlt évek elvonásai miatt nem jutott pénz a szakértők megfelelő díjazására (két fő díjazására volt csak lehetőség, mások anyagi kompenzáció hiányában is vállalták az együttműködést), s nem volt fedezet hivatásos fotós foglalkoztatására a képi dokumentációhoz, illetve segédmunkaerő igénybevitelére az adatok beviteléhez. További problémát jelentett az egyetemi technikai fejlesztések elmaradása. Megoldást a híradástechnikai eszközök árának csökkenése kínált, ugyanis az eredeti pályázatban tervezett notebook megvásárlására megítélt összegből – az OTKA Iroda engedélyével - az adatok rögzítéséhez szükséges, az egyetemen nem rendelkezésre álló megfelelő kapacitású asztali számítógépet, valamint szkennert is tudtam vásárolni. A képi dokumentáció elkészítéséhez a digitális fényképezés által nyújtott lehetőségeket kívántam kihasználni, de a beruházási maradvány erre nem volt elegendő, a műszerbeszerzésre irányuló OTKA pályázatom pedig sikertelen maradt. Ezért újabb engedéllyel az Egyéb költség átcsoportosításával sikerült előteremteni a fényképezőgép beszerzéséhez szükséges összeget. A többnyire nehezen fellelhető bányászati és kohászati emlékek pontos földrajzi meghatározását lehetővé GPS-t azonban már nélkülözni kellett. Mindezek késleltették a kutatás megkezdését – az árak csökkenése a digitális fényképezőgép megvásárlását csak 2004 decemberében tette lehetővé –, aminek következtében a kutatás meghosszabbítását kellett kérnem, s még így is a tervezettnél kevesebb emlék került be a nyilvántartásba. (Sajnos nem

került sor a volt diósgyőri gépgyár, illetve a sajobábonyi ércelőkészítő inventarizálására.) Az anyagi források elégtelensége miatt megghiúsult a nyomdai megjelentetés, s a pályázatban szereplő, az uráli vaskohászati adatbázis tanulmányozását lehetővé tevő konferencián is csak megterhelő anyagi áldozatokkal tudtam részt venni.

Az adatbázis alapján magyar és angol nyelven több könyvfejezetet, tanulmányt, illetve kisebb cikket publikáltam, valamint számos hazai és külföldi konferencián tartottam előadást, amelyek közül több nyomtatásban is megjelent. A publikációk egyike egy négy nyelvű (magyar, angol, német, szlovák) kötet, *Útmutató a bányászat és a kohászat emlékeihez Észak-Magyarországon és Szlovákiában*, amely jelentős tudományos érdeklődésre tart számot, noha ismeretterjesztő jellegű. Ugyanis miközben a Magyarországon még mindig alig ismert modern kori iparrégészet fogalmainak és szemléletének a meghonosítására, s ezen belül az ipari örökség megőrzése érdekében a közfigyelem felkeltésére törekszik, a hagyományos történettudományban is újdonságnak számító koncepciót fejt ki, s eddig nem feltárt összefüggéseket mutat be a két ország között az egykori nehézipar tárgyi emlék-együtteseinek az elemzésével. A kötet jelentősége abból is fakad, hogy Magyarországon elsőként tartalmazza egy ipari örökségi turisztikai útvonal kidolgozását, a kutatás gyakorlati hasznosításának egyik modern formáját. A kezdeményezés Európában is újdonságnak számított, miután két ország hasonló együttműködésére korábban még nem volt példa. Keith Falconer, Nagy-Britannia örökségvédelmi hivatalának, az English Heritage-nek az ipari örökségért felelős vezetője a kutatási eredményekről, illetve azok gyakorlati hasznosításáról a turizmusban a következő szakvéleményt adta: „A vasipar tanulmányozása a múltban többnyire az egyes országokon belüli fejleményekre koncentrált, alig kitekintve más országok eredményeinek összehasonlító elemzésére. A történeti iparvidékek újjáélesztése ezért inkább helyi jellegű volt, kevésbé hasznosítva a nemzetközi tapasztalatokat. Ez a projekt ezt a hiányosságot szünteti meg. Az EU Interreg programja ma erősen ösztönzi Nyugat-Európában az ipari örökségre alapozott kulturális útvonalak kidolgozását, ami a magyar-szlovák projektet nemzetközi összefüggésekbe helyezi. A megvalósításra váró projekt nagyban elő fogja segíteni az iparrégészeti diszciplína megerősödését is Kelet-Közép-Európában s különösen Magyarországon.” Sajnálatos, hogy a kiadó – tiltakozásom ellenére – végül méltatlan köntösben, nem megfelelő képanyaggal jelentette meg a könyvet. A hasznosításról bővebben a vonatkozó fejezetben írok.

Önálló kötetként jelent meg a rudabányai dúsitó-mű részletes és teljes ipari örökségfeltára, amely a kutatásban résztvevő szakdolgozómnak, Garami Evelinnek a szerkesztett diplomamunkája. A kutatás eredményeként került be a diósgyőri vasgyár Európa legkiemelkedőbb 100 ipari emléke közé az Európai Unió Culture 2000 programjának a támogatásával összeállított DVD-ROM anyagába. Ez a DVD-ROM az első nemzetközi tudományos munka, amely Európa ipari örökségét átfogóan és összehasonlító jelleggel tárja fel. Az 1999-ben a témában Magyarországon és Szlovákiában megtartott konferencia kötete azért szerepel a kutatás eredményeként, mert a szerkesztett változat frissített tanulmányokat tartalmaz, amelyek a kutatás előkészítését, módszertanának kidolgozását segítették. A konferencián elhangzott előadásomban jelen OTKA kutatásaimról még mint tervezetről beszéltem, a szerkesztett változatban azonban már a kutatási eredményekről is beszámolok.

Az adatbázis azt is lehetővé teszi, hogy összehasonlító kutatásokra kerüljön sor a kelet- és kelet-közép-európai régióban, mert az OTKA által támogatott kutatásaim ideje alatt a volt szocialista országok közül Oroszországban és Csehországban is hasonló elvek alapján került sor adatbázisok összeállítására. Ennek érdekében konferenciák alkalmával felvettem a kapcsolatot a szverdlovszki egyetem oktatóival, az uráli vaskohászati komplexumok adatbázisának készítőivel, valamint a prágai műszaki egyetem ipari örökséggel foglalkozó tudományos kutatócsoportjával.

A történeti adatbázis összeállításának fontos következménye, hogy az adatgyűjtésben résztvevő hallgatók érdeklődését, illetve a terület hazai szakembereinek a hiányát látva kihasználtuk a bolognai rendszerű felsőoktatásra való áttérés lehetőségeit, s a Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Karának történelem szakán megszerveztem a BA szintű modern kori iparrégészeti képzést Magyarországon. A képzést a jövőben MA szinten is megszervezzük. Hasonló képzés Európában csak néhány országban – Nagy-Britanniában, Olasz- és Németországban, valamint a skandináv országokban –, s az USA-ban is csak egyetlen egyetemen folyik.

Település	Telep	Épület	Műszaki berendezés/Gép
Bánszállás	bányatelep	lakóház	
Bódvarákó	kőbánya		őrlőgép
Bódvarákó	kőbánya		áramkészülék
Bódvarákó	kőbánya	műhely	
Borsodnádásd		lakóház	
Borsodnádásd		római katolikus templom	
Borsodnádásd		kaszinó	
Bükkszentlászló	kőbánya		rakodó
Farkaslyuk	bányatelep	lakóház	
Járdánháza	bányatelep	lakóház	
Királd	szénbánya		aknatorony
Királd	bányatelep	lakóház	
Királd	bányatelep	kultúrház	
Kurityán	szénbánya		rakodó
Kurityán		erőmű	
Miskolc-Újmassa	vasmű		faszenes nagyolvasztó
Miskolc-Újmassa	kőbánya		rakodó
Miskolc-Lillafüred		víztározó (Hámori-tó)	
Miskolc-Felsőhámor		kancellária	
Miskolc-Pereces	szénbánya (Újakna)		aknatorony
Miskolc-Pereces	szénbánya (Újakna)	transzformátorház	
Miskolc-Pereces	szénbánya (Újakna)	irodaház	
Miskolc-Pereces	szénbánya (Újakna)	fürdő	
Miskolc-Pereces	bányatelep	alagút (Graenzenstein)	
Miskolc-Pereces	bányatelep	lakóház	
Miskolc-Pereces	bányatelep	lakóház	
Miskolc-Pereces	bányatelep	iskola	
Miskolc-Pereces	bányatelep	iskola	
Miskolc-Pereces	bányatelep	gyógyszertár	
Miskolc-Pereces	bányatelep	vasútállomás	
Miskolc-Lyukóbánya	szénbánya		aknatorony
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű		nagyolvasztó
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű		hűtőtorony
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű	Martin-acélmű	
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű		elektrokemence
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű	2. sz. elektroacélmű	
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű		elektrokemence
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű		durvahengersor
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű		Ilgner-gépcsoport

Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű	középhengermű	
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű		gőzpöröly
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű		hidraulikus sajtó
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű		szivattyú
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű	csavargyár	
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű	vasúti felépítménygyártó	
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű		ikerlyukasztó gép
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű	egyedi gépgyártó	
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű	erőmű	
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű	tűzállótéglagyár keverőüzeme	
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű		alagútkemence
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű		Hoffman kemence
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű	vasútállomás	
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű	mozdonyszín	
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű	I. számú hivatalház	
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű	laboratórium	
Miskolc-Diósgyőr	vas- és acélmű	fürdő	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	igazgatói lakás	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	főtiszt lakóház	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	tiszt lakóház (Angyalvár)	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	lakóház	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	ún. szovjet ház	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	ún. konzumsor	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	fiúiskola	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	leányiskola	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	kórház	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	gyógyszertár	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	posta	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	Árnyaskert	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	vendéglő	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	keresztényotthon	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	vasas otthon	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	vendégház	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	római katolikus templom	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	református templom	
Miskolc-Diósgyőr	kolónia	evangélikus templom	
Múcsony	bányatelep	kultúrház	
Ormosbánya	bányatelep	lakóház	
Ormosbánya	bányatelep	mérnöki lakás	
Ormosbánya	bányatelep	kultúrház	
Ózd	vas- és acélmű	durvahengermű	
Ózd	vas- és acélmű	(triókikészítőcsarnok)	Lauchhammer daru
Ózd	vas- és acélmű		Krupp vasolló
Ózd	vas- és acélmű		Pels olló
Ózd	vas- és acélmű	(Ilgner gépház)	
Ózd	vas- és acélmű	finomhengermű	
Ózd	vas- és acélmű	samott-téglagyár	

Ózd	vas- és acélmű		körkemence
Ózd	vas- és acélmű		Skoda szivattyú
Ózd	vas- és acélmű	fűvógépház	
Ózd	vas- és acélmű	kéménysor	
Ózd	vas- és acélmű	hivatalház (laborépület)	
Ózd	kolónia	lakóház	
Ózd	kolónia	lakóház	
Ózd	kolónia	lakóház	
Ózd	kolónia	lakóház	
Ózd	kolónia	tiszti kaszinó	
Ózd	kolónia	Olvasó Egylet székháza	
Ózd	kolónia	iskola	
Ózd	kolónia	uszoda	
Rudabánya	bányaüzem	altáró	
Rudabánya	bányatelep	igazgatói lakás	
Rudabánya	bányatelep	társulati iskola	
Rudabánya	bányatelep	római katolikus templon	
Rudabánya	bányatelep	gőzsütőde	
Rudabánya	bányatelep	fürdő	
Rudabánya	bányatelep	élelemtár	
Rudabánya	bányatelep	tűzoltóság	
Rudabánya	dúsítómű	csillebuktató-előtörő	
Rudabánya	dúsítómű	tároló-hűtő	
Rudabánya	dúsítómű	feladó-adagoló	
Rudabánya	dúsítómű		forgódobos kemencék
Rudabánya	dúsítómű		porleválasztó ciklontelep
Rudabánya	dúsítómű	fűtőépület	
Rudabánya	dúsítómű	utótörő-osztályozó	
Rudabánya	dúsítómű	mágneses szeparáló	
Rudabánya	dúsítómű	vagontöltő	
Rudabánya	dúsítómű	kémény	
Rudabánya	dúsítómű	generátor- és kazánház	
Rudabánya	dúsítómű	salakbunker	
Rudabánya	dúsítómű	kátrányülepítő	
Rudabánya	dúsítómű	hűtőtorony	
Rudabánya	dúsítómű	transzformátor-állomás	
Rudabánya	dúsítómű	műhely	
Rudabánya	dúsítómű	raktár	
Rudabánya	dúsítómű	iroda	
Rudabánya	gyártelep	lakóház	
Rudolftelep	bányatelep	lakóház	
Sajókazinc	bányatelep	lakóház	
Sajószentpéter	bányatelep	lakóház	
Somsály	bányatelep	lakóház	
Szuhakálló	bányatelep	lakóház	

Adatlap 1.
Épület/építmény

1.1.	Pontos jelenlegi elnevezés	Diósgyőri Acélmű Rt.
1.2.	Üzemrész neve	Anyagvizsgáló
1.3.	Ipari emlék fajtája	gyárépület (laboratórium)
1.4.	Pontos cím	Miskolc, Vasgyári u. 43.
1.5.	Jelenlegi tulajdonos	Metalcontrol Kft.
2.1.	Földrajzi elhelyezkedés	település belterületén
2.2.	Közlekedési viszonyok	3. és 26. sz. közút, Miskolc-Budapest vasútvonal
2.3.	Vízrajzi viszonyok	Szinva patak mellett
3.1.	Építés ideje	1881
3.2.	Tervező építész neve	
3.3.	Eredeti tulajdonos	Állami Vasművek
3.4.	Épület leírása:	
3.4.1.	története	A Siemens-Martin acélgyártás megindításával szükségessé vált a jól felszerelt laboratóriumban végzett vegyelemzés.
3.4.2.	építészeti leírás	Egyszintes, alagsoros, alaprajza szabálytalan L-alakú. Ún. kincstári stílusban épült, nyerstégla épület, melyet a későbbiekben bevakoltak. Elmés szellőzési rendszere, mely a tetőszerkezet átalakítása után is fennmaradt, még ma is biztosítja a gázok távozását az alagsori laboratóriumból a huzat segítségével. Az épület megőrizte eredeti formáját, bár többször felújították. 1894-ben bővítették ki először, 1905-ben metallográfiai laboratóriumot építettek hozzá, legnagyobb mértékben 1947-50 között alakították át.
3.4.3.	felszerelése	Az alagsori laboratórium eredeti berendezése csaknem sértetlen állapotban maradt fenn.
3.4.4.	technológia	Magyarország első ipari metallográfiai laboratóriumát Fábry Zsigmond alapította és szervezte meg Németországban, Lichterfeldben és a berlini bányászati akadémián szerzett tapasztalataira támaszkodva. Fábry a próbagépházát is a laboratóriumhoz csatolta. Kezdetben a nyersvas összetételét vizsgálták, majd az acélokét is. 1886-ban megkezdődtek a mechanikai technológiai vizsgálatok, 1905-től makro- és mikrovizsgálatokat is végeztek. Az első ipari fémmikroszkópos szövetvizsgálat 1906-ban volt.
4.1.	Jelenlegi állapot	(<u>kitűnő, elfogadható, leromlott, rossz, átalakítva, egyéb</u>)
4.2.	Jelenlegi hasznosítás	A Miskolci Egyetem Minőségbiztosítási Tanszéke kihelyezett intézményeként működik.

4.3.	Veszélyeztetettség	nincs
5.1.	Fénykép	9 db
5.2.	Rajz	1 db
5.3.	Térkép	
6.1.	Adatok forrása	1. MOL. Z 1558. 40. cs. 1924/j. 2. Dr. Kovács Károly tanszékvezető egyetemi docens, 2002. június 21. 3. <i>A diósgyőri m. kir. vas- és aczélgyár</i> ... p.12. 4. Fényes: <i>Lenin Kohászati Művek</i> ... 5. Kiszely: <i>A Diósgyőri Magyar Állami</i> ... pp.156-160. 6. Németh: <i>Hazánk legrégebbi anyagvizsgálatai</i> ... pp.208-212.
7.1.	Terepi adatgyűjtés időpontja	2002. június 21.
7.2.	Adatgyűjtő neve	Németh Györgyi

Adatlap 1.

Épület/építmény

1.1.	Pontos jelenlegi elnevezés	Diósgyőri Acélmű Rt.
1.2.	Üzemrész neve	II. Elektroacélmű
1.3.	Ipari emlék fajtája	üzemcsarnok
1.4.	Pontos cím	Miskolc, Vasgyári u. 43.
1.5.	Jelenlegi tulajdonos	DAM Rt.
2.1.	Földrajzi elhelyezkedés	település belterületén
2.2.	Közlekedési viszonyok	3. és 26. sz. közút, Miskolc-Budapest vasútvonal
2.3.	Vízrajzi viszonyok	Szinva patak mellett
3.1.	Építés ideje	1969
3.2.	Tervező építész neve	
3.3.	Eredeti tulajdonos	Lenin Kohászati Művek
3.4.	Épület leírása:	
3.4.1.	története	Az üzem felállítását 1966. első negyedévében határozták el, hogy biztosítsák a III. ötéves terv keretében megvalósítandó gépipari – elsősorban járműipari – fejlesztési program alapanyag-szükségletét. A termelési célkitűzésben meghatározott 75 e t évi elektroacél-mennyiséget a régi acélmű korszerűsítésével nem lehetett gazdaságosan és kellő színvonalon előállítani. A tervezésben elsősorban a gyáron belüli szűk helyviszonyok okoztak nehézséget.
3.4.2.	<p>építészeti leírás:</p> <p>alapterülete</p> <p>részegységei:</p> <p>falak és tetőzet</p> <p>formája, anyaga:</p> <p>ablakok, ajtók</p> <p>formája, anyaga:</p> <p>emeletek száma,</p> <p>leírása:</p> <p>lépcső formája,</p> <p>anyaga:</p> <p>külső és belső</p> <p>díszítés:</p>	<p>4382 m²</p> <p>hulladéktér, kemencecsarnok, öntőcsarnok</p> <p>oldal- és oromfalak anyaga acélszerkezetű keretekbe helyezett 6 mm-es huzalbetétes üveg, részben egyrétegű profilüveg, illetve vasbeton panel, a hegesztett tartóoszlopok szegecselt illesztéssel készültek, a darupályák alátámasztására is szolgálnak, a tetőfedés horganyzott hullámlemez</p> <p>az épület teljes hosszában, két oldalán paraván fallal ellátott felülvilágító van</p> <p>a kemence buktatásához +6 m-es munkapódium kiképzése</p> <p>a darukra való feljárásra és a nyitható felületek kezelésére feljárók és kezelőjárdák</p> <p>funkcionalista épület, díszítés nélkül</p>

3.4.3.	technológiai berendezések	18. sz. fényíves elektrokemence, Prat-Daniel-féle füstgáztisztító, 2 db izzókemence, boltozatfalazó, dugókészítő műhely, dugószáritó berendezés, elektródaszerelő állvány, Hentey-féle vákuumozó berendezés, 2 db 15 Mp-os futódaru, körszóró gép, torkretáló berendezés, elektronikus regisztráló mérlegrendszer
3.4.4.	technológiai leírás	1. alapanyagok kezelése és előkészítése 2. adagolás, beolvasztás, csapolás 3. acél leöntése és kezelése
4.1.	Jelenlegi állapot	(kitűnő, elfogadható, leromlott, rossz, átalakítva, egyéb)
4.2.	Jelenlegi hasznosítás	
4.3.	Veszélyeztetettség	2000 decemberében lebontották
5.1.	Fénykép	18 db
5.2.	Rajz	3 db
5.3.	Térkép	
6.1.	Adatok forrása	1. MOL. XXIX-F-191-d. 2. Dolgos: <i>A Lenin Kohászati ...</i> pp.8-17. 3. <i>A vaskohászat jelentősebb...</i> 1.3.3. II. Elektroacélmű. pp.1-9.
7.1.	Terepi adatgyűjtés időpontja	2002. július 12.
7.2.	Adatgyűjtő neve	Németh Györgyi

Adatlap 2.
Műszaki berendezés/gép

1.1.	Pontos jelenlegi elnevezés	reverzáló gerendasor
1.2.	Üzemrész neve	Hengermű gyáregység (Durvahengermű)
1.3.	Ipari emlék fajtája	hengersor
1.4.	Pontos cím	Miskolc Vasgyári út. 43.
1.5.	Jelenlegi tulajdonos	DAM Rt.
2.1.	Gyártás/készítés időpontja	1892
2.2.	Üzembe helyezés időpontja	1892
2.3.	Gyártó ország	Magyarország, Németország (Bochum)
2.4.	Gyártó cég	
2.5.	Típus	reverzáló gerendasor, egytengelyű elrendezésű, 3 db zárt duó hengerállvánnyal
2.6.	Méretek	kiinduló buga: 215-330
2.7.	Tömeg	főtengely: 11,8 t
2.8.	Teljesítmény/Kapacitás	
2.9.	Jellemző műszaki adatok	hengerátmérő: 750 mm hengertest-hosszúság: 2060 mm hengercsap átmérője: 390 mm hengercsap hossza: 415 mm állíthatóság: 120-120 mm (merev) hengerállvány ablaknyílása: 1000 mm
2.10.	Használt energiaforrás	Eredetileg 4000 LE-s gőzgéppel, 1910-től Ilgner-rendszerű elektromos hajtás a blokkossal közösen. 1927-ben önálló elektromos meghajtást kap (II. számú Ilgner gépcsoport).
2.11.	Működés leírása	blokkbuga melegítése, hengerlés (szűrásszám maximálisan 17), darabolás, hűtés, egyengetés, méretre vágás, fűrés, kikészítés
2.12.	Segédberendezések	daru, kemence, görgősor, melegfűrés, hűtőpad, egyengető, vonszoló-rendszer, sínfűrő-fűrészgép
2.13.	Termékek	1894-től 42,8 kg folyóméter-súlyú, 12 m szelvényhosszúságú vasúti sínek, 1897-től durvalemez (1899-1900: a régi Erzsébet-híd lánctagjainak lemezei), 1913 Lánchíd lánctag lemezei, 1929 48,3 kg/m típusú nagyvasúti sínek, 24 m hosszban, 1939 180 mm magas Phönix-sín, 1965 50 m-es szelvényhossz kialakítása, 1982: U és I szelvény, 34,48,54 rendszerű vasúti sínek, sinszerelvények, egyéb sínek (föld alatti áramvezető, vályúsín, stb.), futókerék-abroncs, köracél
2.14.	Átalakítás, áthelyezés	1928-29-ben korszerűsítés, 1964-ben rekonstrukció

3.1.	Jelenlegi állapot	(kitűnő, elfogadható, leromlott, rossz, átalakítva, egyéb)
3.2.	Jelenlegi hasznosítás	termelésben
3.3.	Veszélyeztetettség	jelenleg nincs
4.1.	Fénykép	12 db
4.2.	Rajz	1 db
4.3.	Egyéb	
5.1.	Adatok forrása	1. MOL. Z 1558. 40. cs. 109. 1924/j. 2. <i>A diósgyőri m. kir. vas- és aczélgyár ...</i> pp.11-12, 20, 25. 3. Fuchs: <i>A diósgyőri ...</i> pp.413-418. 4. Kiszely: <i>A Diósgyőri Magyar Állami ...</i> pp.98-99. 5. Marosváry: <i>A Diósgyőri Hengerművek ...</i> pp.15-17, 234-237. 6. <i>A vaskohászat jelentősebb...</i> 1.5.1. Gerendasor pp.1-15. 7. Seefehlner: <i>A budapesti eskütéri Duna-híd ...</i> pp.49-69. 8. Simon: <i>A diósgyőri Hengerművek ...</i> pp.33-37. 9. <i>Műszaki adatok a Lenin Kohászati Művek ...</i> pp.70-78.
6.1.	Terepi adatgyűjtés időpontja	2003. március 10.
6.2.	Adatgyűjtő neve	Németh Györgyi

Adatlap 2.
Műszaki berendezés/gép

1.1.	Pontos jelenlegi elnevezés	Diósgyőri Acélmű Rt.
1.2.	Üzemrész neve	Acélmű gyáregység
1.3.	Ipari emlék fajtája	fényíves elektrokemence
1.4.	Pontos cím	Miskolc Vasgyári út. 43.
1.5.	Jelenlegi tulajdonos	DAM Rt.
2.1.	Gyártás/készítés időpontja	
2.2.	Üzembe helyezés időpontja	1969. ápr. 19. első csapolás, 1969. máj. 9-jún. 25. próbaüzem
2.3.	Gyártó ország	Szovjetunió
2.4.	Gyártó cég	
2.5.	Típus	
2.6.	Méretetek	kemencetest belső, legnagyobb átmérője: 650 mm, oldalfala 18 fokos délszög alatt kiképezve
2.7.	Tömeg	
2.8.	Teljesítmény/Kapacitás	50 t
2.9.	Jellemző műszaki adatok	névleges transzformátor teljesítmény: 20 500 KVA beépített transzformátor teljesítmény: 25 000 KVA elektróda max. áramerőssége: 28 400 A beolvasztási energiaszükséglet: 420 kWó/t
2.10.	Használt energiaforrás	elektromos áram
2.11.	Működés leírása	Boltozat emelése és fordítása hidraulikus szerkezettel; adagolás (felülről adagolókosárral, ötvöző-, hozag- és salakképző anyagok a bunkerekből vibrációs adagolók segítségével jutnak az adagolókanalakba, adagolóautóval a kemencébe); beolvasztás (meggyorsítása a kemencetest 40 fokos elfordításával); csapolás (hagyományos gödöröntéssel, kocsizó öntés a szűk helyviszonyok között nem lehetséges, folyamatos öntés a rekonstruált blokkbuga-sor kielégítő kapacitása miatt nem indokolt); salakolás.
2.12.	Segédberendezések	indukciós fürdőkeverő-berendezés a homogén acélösszetétel elérésére, füstgáztisztító-berendezés (francia Prat-Daniel cég), vákuumozó berendezés (Heurty cég)
2.13.	Termékek	vákuumban argongázzal öblített folyékonyacél, tuskók súlya 2-6 t, kovácsüzemi célokra: max. 50 t
2.14.	Átalakítás, áthelyezés	
3.1.	Jelenlegi állapot	(kitűnő, elfogadható, leromlott, rossz, átalakítva, egyéb)
3.2.	Jelenlegi hasznosítás	
3.3.	Veszélyeztetettség	2000. decemberében megsemmisítve
4.1.	Fénykép	6 db

4.2.	Rajz	
4.3.	Egyéb	
5.1.	Adatok forrása	1. MOL. XXIX-F-191-d. 2. Dolgos: <i>A Lenin Kohászati</i> ...pp.8-17. 3. <i>A vaskohászat jelentősebb...</i> 1.3.3. II. Elektroacélmű. pp.1-9.
6.1.	Adatgyűjtés időpontja	2002. július 12.
6.2.	Adatgyűjtő neve	Németh Györgyi